

RITA ŠEPETYTĖ

Lietuvių kalbos institutas

Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos *Taislius augyminis* – kirčiuotas *Lietuvių kalbos žodyno* šaltinis

Visi J. Pabrėžos (1771–1849) veikalai *Lietuvių kalbos žodyne* (toliau – *LKŽ*) žymimi sutrumpinimu *P* ir laikomi nekirčiuotais šaltiniais, t. y. išvardijant antraštinį žodį iliustruojančius šaltinius šis sutrumpinimas rašomas po kabliataškio, o transponuotame ilustraciniame sakinyje iš jo veikalų aprašomasis žodis pateikiamas nekirčiuotas.

J. Pabrėža vartojo dvejopą rašybą: vienokią, paprastesnę, religinio turinio raštams, kitokią, sudėtingesnę, su balsius ir dvibalsius žyminčiais digrafais ir trigrafais, mokslo veikalams (išsamiai jo rašybą išanalizavo ir aprašė Giedrius Subačius 1996 m. paskelbtoje studijoje „Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos žemaičių kalba“). Būtent šia rašyba (kaip pats J. Pabrėža vadina, raštūne) parašytas *Taislius augyminis*.

1972 m. išleistame rinkinyje *Jurgis Pabrėža (1771–1849)* straipsnyje „Apie J. Pabrėžos botanikos veikalų rašybą“ Zuzana Jonikaitė rašė, kad „dvigubos balsės žodyje reiškia kirčiuojamo skiemens ilgą ar po kirčiu pailgėjusį balsį“ (64 p.), taip pat „žymi [...] tarmės atitrauktinio bei nukeltinio kirčio vietą žodyje“ (65 p.). Taigi *Taislius augyminis* laikytinas savotiška transkripcija užrašytu tarminiu tekstu.

Kalbos požiūriu *Taisliaus augyminio* tekstas ypatingas tuo, kad jame kartojasi tam tikros žodžių formos ir paradigmą sunkoka nustatyti. Tačiau pasirėmus pavyzdžiais iš Gargždų bei kitų vietų reikėtų šį J. Pabrėžos veikalą laikyti kirčiuotu *LKŽ* šaltiniu. Antra vertus, jis galėtų paremti kai kurias žemaičių kalbos kirčiavimo paradigmas *LKŽ*.

Pranešime šie teiginiai iliustruojami pavyzdžiais iš *Taisliaus augyminio* ir *LKŽ*.